

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Sive Antinomia Ivris Pontificii Et Cæsarei - per CCL. Differentias plurium
Doctorum auctoritate probatas, singulari studio in certas classes reducta,
discussa, & explicata

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titvlvs V. De testamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61864](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61864)

TITVLVS V.

De testamentis.

Vltimæ voluntates decedentium seu testamenta tum propter insidiosam succedendi in bonis, vel participandi cupiditatem, tum propter ipsorum testantium multiformem dispositionem nec paucis, nec modicis obnoxia fraudibus ac periculis sunt. Quam ob causam tum sacris, tum profanis legislatoribus curæ fuit, quoad fieri potest, malas artes auertere, & periculis obistere. Hinc multæ præceptiones, & subinde dissonantes: nec pauca per ecclesiasticas sanctiones correctæ sunt, ut ex dicendis apparebit.

XLIV.

DIFFERENTIA I.

In testamento solenni septem testes Iure civili requiruntur, & regulariter in Codicillis quinque. l. Hæc consultissimâ, C. de testam. & l. fin. C. de codicill. Iure Canonico autem in relictis ad pias causas sufficiunt duo vel tres testes, c. Cum esses 10. c. Relatum, de testam. & quidam dicunt in omnibus locum habere. Bart. 104. Galvao. 10. Canis. 23.

I. Testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult. Ita definit l. i. ff. Qui testam facere poss. verum ut omnimodè perfecta definitio sit, separetque codicillum, fidei commissum, & similia, addendum est cum directa hæredis institutione, hoc enim nulla alia ultima voluntas facit. Aliud est nuncupativum, seu apertum, aliud clausum, sive scriptum & solenne, de quo nostra differentia loquitur, inque eo requirit solennitatem in numero testium, non quod ea sufficiat, sed quia circa illam Jura discordant. Aliis in testamento scripto, sive solenni requiritur 1. ut fiat uno, & non interrupto tempore. 2. ut non interponatur alius actus. 3. ut septem testes ad id rogati & vocati sint cum Notario, ii que nomina sua subscribant, & signent annulo proprio, vel alieno, vel alio signaculo. 4. ut certus hæres nominetur, qui in universum jus defuncti succedat, l. Hæredes, ff. Qui testam.

testam. fac. poss. l. Antiquitas, c. de testam. l. Hæredem, ff. de Reg. iur. Quod codicillos attinet, non pauciores quinque testibus exigat lex citata, Hæc consultiſſimâ, & l. Si quis, §. In omni, qui tamen non necessario mares nequid id rogati & vocati esse debent. Myſing, in §. Codicilli autem, Inſtit. de Codicill. Hujus igitur solennitatis defectu testamenta & codicilli irriti sunt in terris Imperio Romano subiectis, illis quoque, qui aliis legibus aut statutis non oriuntur.

II. Ecclesiæ autem, quæ sacrorum Canonum præscripto regitur, longè alius sensus est, sufficere scilicet ad pii testamenti valorem solius testatoris voluntatem coram duobus testibus expressam. Ita Covarr. c. 11. de testam. n. 9. Iul. Clarus §. Testamentum, q. 6. n. 1. Fachin. l. 4. c. 5. Zypæus l. 3. consultat. Can. consult. 4. Molina D. 91. & 134. Less. c. 17. D. 2. n. 4. Filliuc. tract. 34. c. 7. n. 3. O. Laym. l. 3. tr. 5. c. 2. n. 2. Reginal. l. 25. c. 52. n. 622. Vazq. c. 1. Zerola v. Testam. n. 2. Escobar tract. 3. Exam. 4. c. 7. n. 100. & alii ad c. Relatum, de testam. apud Barbos, ibid. Nec dissensio Interpretum hinc & doctorum ulla reperitur, sed dubium est, an duo testes necessarii sint non tantum in foro externo, sed etiam interno conscientie.

R. non videri, nam si Jus naturale attendas, aliud nihil exigit, quàm ut nullus in testatore sit defectus, vel potestatis, vel libertatis, cum bonorum suorum quilibet dominus, & distributor

sit. Si Jus civile, illius in hoc negotio nulla auctoritas est legibus testamentariis per Ecclesiam abrogatis, c. Relatum i. hoc tit. Superest igitur Jus Canonicum, à quo, quantum ex citato cap. colligimus, duo quidem testes sufficere dicuntur ad fidem Judici externo de testatoris voluntate faciendam, ut ferre sententiam possit, non exiguntur tamen ut necessarii ad valorem testamenti, cujus perfectio & integritas à sola disponentis voluntate, & arbitrio dependet.

III. Ex quo ulterius infert Lessius loc. cit. n. 8. in tali testamento non opus esse hæredem nominare & instituere, quia Jus naturale non requirit institutionem hæredis. Quòd verò leges civiles id velint, obesse conscientie non potest, quæ sacrorum Canonum magisterio erudiuntur. Similiter licet fieri queat, ut defectu solennitatis civilis invalidum sit testamentum aliquod, legata pia tamen in illo constituta valida esse, ut cum aliis Covarr. tradit c. 11. n. 4. V. Iul. Clar. §. de testam. q. 6. n. 8. Silv. v. Testam. l. n. 8. Armilla eod. Filliuc. tract.

34. c. 7. n. 153 Comitol. l.

7. q. 1. Escobar. tr. 7.

c. 7. n. 71. & seq.

Zerola v. Testam. mentum.

* * *

DIFFERENTIA 2.

Iure civili femina in testamento testes esse non possunt: l. Ex eo 13. ff. de testibus, l. Qui testamento, ff. Qui testam. fac. possunt. Secus Iure Canonico, c. Forus, de verb. signif. c. Quoniam, c. Ex litt. de testam. Ioann. Bapt. a S. Blasio 37.

I. Iure civili, ait *Clarus in §. fin. q. 24. n. 2.* mulier admittitur indistinctè ad testificandum in causis criminalibus, & ira communiter tenetur. *Gram. Consil. crim. 12. n. 17. Vivius in l. Communium opin. fol. 281. v. Testu idonea:* etiam in capitalibus. *Alexand. Consil. 11. n. 6. l. 1. Imola in l. Qui testem, §. Mulier.* A testamentis autem repelluntur *argum leg. Qui testamento, ubi §. 6.* legimus. Mulier testimonium dicere in testamento non poterit, aliàs autem testem esse mulierem posse, argumento est lex Julia de adult. quæ adulterii damnatam testem produci, vel dicere testimonium vetat. In aliis ergò admittit, ut *Gloss. Gotofr. colligit. Cui adnuculans Greg. Tholos. l. 48. c. 13.* Mulier, ait, Iure civili in criminalibus & in civilibus admittitur, ut plerumque in testimonium, *l. Ex eo, ff. de testib. l. Qui testamento, §. Mulier, ff. de testam. Eadem Wesenbecii doctrina est, l. 28. ff. tit. 1. n. 11.* Cur autem in testamento rejiciant mulieres, & in judiciis admittant, ratio sumpta ex infirmitate iudicii, & constantiæ defectu, quam *Gloss. & Interpretes passim agnoscunt,* produci non debet, quia non minùs probat de uno, quàm de alio. Non enim desinit esse in-

firma, & instabilis ingenii femina, quando ad testificandum in iudicio adhibetur. Necessitas igitur consideranda est, quæ illis viâ aperit in uno, & non in altero. Testes pro testamento cum delectis sumuntur, & ad manum sunt, nec ulla in ipsis præcognitio exigitur. At verò, qui delictis aut negotiis testificantur, si cauti sunt, qui cautæ aut criminis notitiam habent, qui sapenúmero admodum pauci, ac pene nulli sunt. Alia ratio et antiquis Romanorum moribus sumitur. Testamenta enim tunc fiebant calatis comitiis, in quibus ad suffragium mulierum non admittebatur.

II. Conveniunt igitur leges, & Canones ad testificandum in causis civilibus, & criminalibus adhiberi feminas potest (honestas intellige) nisi de crimine civiliter agatur, velut contra clericos, sive per viam inquisitionis, denunciationis vel exceptionis, *§. Quoniam 1. de testib. In testamentis verò leges non patiuntur.* Iure Canonico autem in testamentis ad pias causas absolute admittuntur. *V. Cle- rum. de testam. q. 6. n. 4. Quamvis aliqui contradicant apud Vallens. l. 2. tit. 29. §. 2.*

§. 2.

XLVIDI.

XLVI.

DIFFERENTIA 3.

Jure Canonico omnes clerici de bonis propriis testari liberè possunt, c. Sint manifesta 12. q. 1. & c. 1. q. 5. cad. At jure civili de quaesitis labore & industria sua non possunt testari, sed ecclesia ipsorum cedunt. Auth. Licentiam, C. de episc. Ioann. Bapt. à S. Blasio § 2.

I. **T**EXTRUS CAPITIS *Sint manifesta*, ex Canonibus Apostolorum hic est: *Sint manifesta* res propriae episcopi, ut potestatem habeat de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit, relinquere, c. 1. 12. q. 5. Nihil dubium est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienandi licentia, ita de his: quas ante habuerunt, quicquid judicare voluerint, non vetantur. Idem repetitur in c. 4. *Fixum*, ibid. similiter in c. 1. & 9. de *testam.* & ult. *volunt.* De bonis ecclesiae autem, & in tantum ecclesiae acquisitis non licet testari illis, ibid. De his, quae consideratione ecclesiae percipiunt, nullum de jure possunt facere testamentum. *Navar. de redd. eccl. q. 3. Covar. c. 7. de testam. Clarus §. testam. q. 27. Molin. disp. 147. Menoch. de reb. Casu 195. Fachin. l. 6. c. 75. Sylvest. v. Testam. 1. n. 3. & 4. Less. c. 19. dub. 4. Layman. l. 4. tract. 2. c. 2. Bonac. Tom. 11. pag. 641. Filliuc. tract. 34. c. 7. n. 158. Plafec. par. 2. c. 5. n. 37. Eragund. de Contract. l. 6. c. 9.*

II. Quod Jus civile attinet, Auth. citata à Ioann. Bapt. à S. Blasio ex Novellâ 131. c. 13. sic loquitur: Licentiam habeat

episcopus, quaecunque ante episcopatum probatus fuerit habuisse, & quaecunque post episcopatum jure cognationis usque ad quartum gradum ad eum pervenerint, ad quos voluerit, ultimâ voluntate transmittere: ceteris rebus alio modo acquisitis ab eo, dominio Ecclesiae reservatis, nisi in utilitatem Ecclesiae vel opera pietatis consumptae sint. Ita leges, rem ipsam & hujus aevi mores spectando, communiior DD. doctrina est. *Primò* Clerici beneficiati Jure communi ex redditibus beneficiorum suorum nullum testamentum condere possunt, c. *Quia nos*, c. *Cum in officio*, c. *Relatum 2. de testam.* *Secundò*, huic rigori per contrariam consuetudinem derogatum est, ita ut beneficiati liberè testentur de illis, quae congruae sustentationi superflua sunt. *Tertio* de illis quoque testari possunt ad pias causas, quae paucius vivendo compararunt. *Navarr. in apol. q. 1. Monito 30. c. Manifesta 12. q. 1.*

Less. c. 19. dub. 4. Coton.

in Comp. Diana v.

Beneficiarius.

* *

H

XLVII. DIF-

Antinomia.

DIFFERENTIA 4.

Iure Canonico usurarius manifestus non potest testari, nisi prius præstitit satisfactione de usuris ablatis, c. Quamquam, de usur. in 6. Sed iure civili sic videtur, to. tit. ff. & C. de testam. Institut. Quibus non est permillum facere testam. Ioann. Bapt. à S. Blasio 19.

I. **U**surarius manifestus dicitur *primò*, qui ita palam exercet artem sceneratitiam, ut ipsa facti evidentia excusari non possit. *Secundò*, qui coram sacerdote, & testibus publicè fatetur, se usurarium esse, & mandat restitui uturas. *Tertio*, qui tanquam Usurarius à Iudice condemnatus est. *Covarr. l. 3. var. c. 3. n. 4. Iul. Clarus §. Usura. n. 15. Sylv. v. Usura, § 9 Menoch. de arbitr. Casu 235. Mascard. de prob. Concl. 1418. n. 4.*

Talibus non permitti testamentum, nisi satisfactione præstita manifestè liquet ex *c. cit. Quamquam*, quod extenditur etiam ad codicillos, *Covarr. l. 3. variat. c. 3. & donationem causâ mortis ex mente Iul. Clari §. Donatio, q. 7. Menoch. Conf. 11. n. 21. & alios apud Barbos. in c. cit. Ad Judæos quoque pertinere Tholosanus contendit l. 42. c. 8. n. 16. & ad quoslibet infideles in temporalibus Christiano Principi subiectos. *Lugo D. 24. sect. 7. n. 70.* Nam licet Ecclesiæ quoad spirituales pœnas non subdantur; quoad temporales tamen & quoad contractus civiles subiant. Sic autem non valet usurarii testamentum, ut cautio restitu-*

di uturas iniquè partas præstanda sit, vel ipso facto restitutio complenda. Quod si actu condiderit, non sortietur effectum, priusquam hæres sciverit de furata restituitione. Non enim, ut bene animadvertit *Fagundez de contr. l. 6. c. 9. n. 39* absolute à testamento faciendo arceatur, sed sub conditione, si noluerit uturas reddere, vel cautionem præstare, de solvendo & compensando damna aliis illarum adeoque non redduntur Usurarii simpliciter intestabiles, ut alii criminosis, sed conditionatè, nisi uturas malè perceptas restituant, aut de eo cautionem præstent. Nec simpliciter ea prohibitio in illis est pœna, sed Juris naturalis restitutio.

II. Quod Jus Civile attinet, cum ab illo usuræ permittantur eo modo, quæ infra *Tit. 15. diff. CCIX.* ostendimus, mirum videri non potest, si ultimæ voluntatis dispositionem in Usurariis non damnet, in illis nimirum, qui modum non excedunt: aliis nihil putem indulgeri. *V. Menoch. de arb. Casu 398.*

XLVIII.

DIFFERENTIA §.

Legatum rei aliena iure Canonico non valet indistinctè, c. Filius de testam. Sed iure civili distinguitur: l. Cum alienam, C. de legat. l. Si res obligata, ff. de legatis 1. Bartol. 86. Galvan. 11.

I. IN c. Filius cit. Greg. IX. rescribens T. episcopo ita loquitur: Leges sæculi hoc habent, ut hæres ad solvendum cogatur, si auctor ejus rem legaverit alienam; sed quia lege Dei, non autem hujus sæculi vivimus, valde mihi injustum videtur, ut res tibi legata, quæ cujusdam ecclesiæ esse perhibetur, à te teneantur, qui aliena reddere debuisti, ubi *Glossa v. alieni*. Cum quis scienter legat alienam, tunc hæres tenetur (*iure civili*) res redimere, vel legatario precium dare, si res sit talis, quæ vendi possit, aliàs non *inst. de legat. §. Non solum, & §. Quod autem*. Si ignoranter legat rem alienam, non valet legatum, & legatarius probate debet scientiam, ut in *§. Quod autem, & ff. de probat. l. Verius esse*. Addit in *v. Restituere*, de benignitate Canonica c. *Quicumque 17. q. 4.* De stricto jure non tenebatur reddere juxta prædictam distinctionem T. imò reddere tenebatur; sed poterat agere contra hæredem, si scienter res illas legasset.

II. Pro meliori intellectu clarissimum textum Insti. *loc. cit.* audire juvat: Non solum testatoris, vel hæredis res, sed etiam aliena legari potest, ita ut hæres cogatur redimere illam, & præstare: vel si eam non potest redimere,

æstimationem ejus dare: sed si talis res sit, cujus commercium non est, vel adipisci non potest, nec æstimatio ejus debetur, nam nullius momenti tale legatum est. Quod autem diximus, alienam rem posse legari, ita intelligendum est, si scivisset rem alienam esse, non si ignorabat. Forsitan enim, si scivisset alienam rem esse, non legasset.

III. In l. *Cum alienam, C. de legat.* alia distinctio adhibetur, videlicet valitutum rei alienæ legatum, si proximæ personæ, vel uxori, vel alteri simili datum sit ab eo, qui rem suam esse putavit. Addunt Theologi & Canonistæ, tunc hæredem teneri ad rem illam, vel æstimationem illius legatario dandam: si autem in commercio non sit, legatum inutile censeri. Quod si testator in re legata habebat jus aliquod, puta, ex pignore, illud solum legari: ac proinde non dabitur æstimatio. Si autem communis fuit testatori & alteri partem suam legasse censetur, nisi dixerit se totam illam legare. *v. Parorm. in c. Solius, de testam. Molin. disp. 196. v. usq. de testam. c. 8, n. 64. Comit. l. 7. q. 6. n. 8. Laym. l. 3. tr. 5. c. 10. n.*

7. Lugo disp. 24. §. 10.
n. 267.

Hæreditas pacto dari potest, non Iure civili, sed Canonico, c. fin. de successione ab intest. l. Licet inter, C. de pact. l. Hæreditas, eod. de pact. convent. Ioann. Bapt. à S. Blasio 171.

I. **I**n l. *Licet inter privatos, cit.* irrita declaratur pactio mutua, ut, qui supervixerit, alterius sit hæres. In l. *Hæreditas* testamento acquiri hæreditatem extranei dicitur, quia juxta *Gossofr. Glossam* ibid. pactum non est modus Jure civili repertus, aut receptus hæreditates acquirendi, sed vel testamento, vel lege ab intestato fit. Aliter qui facit, contra bonos mores stipulatur, l. *Ex eo, C. de inutil. stipulat. Ever. Bronchoff Centur. 1. assert. 30.*

II. Quod Jus Canonicum atinet, non apparet solidam fundamentum, quo *Ioann. Bapt. à S. Blasio* nixus hanc differentiam promulgavit. Nam in *cit. c. fin. de success.* nihil aliud indicatur, quam Archipresbyterum quendam monasterio de Brusia ad participationem orationum, ac precum se suaque bona obtulisse: ex quo non potest argui pactum vel obligatio justitiæ, de qua leges loquuntur. Et ratio utrique Juri communis est, quam in *cit. l. Licet inter, Gloss.* ponit, quod ejusmodi pactiones de hæreditariis successionebus odiosæ sint, & plenè tristissimi eventus propter insidias, quæ parantur illius vitæ, de cujus successione fit pactum. Nihilominus in prædicta lege excipiuntur milites, quibus de mu-

tua successione pactio permittitur. Receptum quoque in Gallia Papo testatur, præsertim inter nobiles, ut in societas omnium bonorum alter alterum hæredem instituere possit. In Germania quoque inter Saxoniam & Hassiam duces idem factum esse anno salutis 1373. *Sabera tradit V. Andr. Gail. l. 2. observ. 125.*

III. Pari modo Canones ponunt de futura hæreditate & successione pactum 1. si de incertâ, seu qua liber obventurâ hæreditate paciscantur 2. Si renuntiatio, vel pactum circa hæreditatem certæ personæ in favorem communitatis, vel collegii fiat: ut si quis conventui religioso obventuram sibi hæreditatem donet. 3. ante ingressum, aut professionem religionis disponere in causas pias licet, etiam de acquirendis absque ullâ spe recuperandi. Unde præter ab Ecclesia derogatum esse legi ultimarum *C. de pactu* ita, ut etiam non requiritur consensus alterius pacta de futura successione valeant. *Molin. disp. 271. §. Explicando. Sanchez l. 7. Moral. c. 2. n. 18. Comit. l. 3. q. 25. n. 2. Laym. l. 3. Trad. l. 1. n. 3. F. chin. l. 1. c. 84. Duaren. in tit. de pact. c. 4. Barb. in c. Accepimus, de transact.*

* *

*

L.

DIFFERENTIA 7.

Paſſum juratum de non ſuccedendo in hereditate recipientis paſſum iure Canonico valet, c. 2. de paſſ. in 6. ſecũs Iure civili: l. Paſſum, C. de collationib. Ioann. Bapt. à S. Blaſio ſ.

I. *Boniſacii VIII. Decretalis eſt, qua citatur. Quamvis paſſum patri à filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona reſreſſum haberet, improbet lex civilis; ſi tamen iuramento non vi, nec dolo praſtitito firmatum fuerit, ab eadem omnino ſervari debebit, cum non vergat in aeternae ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum. Idem erit, ſi iuramentum uni ex fratribus aut cuicumque cohæredi fecerit ſoror. Id enim Religio iuramenti, & divini nominis reverentia exigit. Nec culpã vacat Raph. èl. in l. ſtipulatio iſta, ff. de verb. oblig. qui decretalem prædictam eſtrænem, & exorbitantem vocat, adeoque reſtringentem eſſe.*

II. Illi autem è diametro contradicit, *l. Paſſum dotali, improbari enim omnino iuris auctoritate aſſerit, nec filiam prohiberi eã ratione, ne inteſtato patri ſuccedat. Quod multi Legiſtae ita defendunt, ut iuramentum illi contrarium temerarium, ac nullius momenti vocent, quia nimirum iuri publico*

derogat, quo conſtitutum eſt, ut & libera ſit teſtamenti factio, & ſolemnis, l. 3. ff. de teſtam. Muraretur autem, ſi ejuſmodi paſſa valerent, quia & libera teſtandi facultas impediretur, & hereditatem quis ex paſſo conſequeretur, citra ulla teſtamentorum ſolemnia, quæ omnia publico iuri adverſantur. Præterea vorum captandæ mortis inducit, adeoque contra bonos mores tendit, nutriendo peccatum. Ita Fachinaus l. 8. *Controverſ. iuris c. 72.* aliique plures ejuſdem toni, quibus nulla religio eſt, legum profanarum auctoritati, divini nominis reverentiam poſthabere: à quibus propterea recedendum Theologiſ eſt. Nec profani iuris, & ſæculi vivendam nobis, ſed Dei, & Eccleſiæ integerrimis legibus. *V. Leſ. l. 2. c. 17. dub. 7. n. 55. Angel. in v. Iuramentum, §. 5. n. 23. Canif. l. 3. Summ. iur. 24. §. In paſſo. Armilla v. Paſſum, n. 8. Filiuc. tract. 25. c. 7. n. 200. Denique Sanch. cum al. multũ à ſe nominati l. 3. Moral. c. 9. n. 35.*

H3

LI. DIF-

DIFFERENTIA 3.

Iure Canonico monachus in hereditate sibi delata equiparatur filiofamilias, ut sic monasterium possit adire delatam hereditatem monacho, eiusque, confusus non sit necessarius, c. In presentia, de prob. & l. Cum proponas, C. de hered. institut. Sed iure civili magis videtur equiparari servo juxta dictam legem, Cum proponas, Ioann. Bapt. a S. Blasio.

I. **I**n hac materia non est, quod quisquam ingenium intendat, aut operam sollicitè ponat in enodatione. Etenim diverso respectu monachum nunc servi, nunc filii conditionem sustinere, communi Legistarum & Canonistarum sensu receptum est. In præceptis obedientiæ, & bonis temporalibus, quæ acquirere possint, servis annumerantur, quia illis omnimodè renunciârunt, c. Cum ad monasterium, de statu monach. Barbof. ibid. n. 35. Innoc. in c. Cum olim propter, de privil. Conc. Trid. sess. 25. c. 2. de reform. In spiritualibus verò, quorum capaces sunt, ingenui habentur. Nam beneficia, officia, & dignitates ecclesiasticas obtinere possunt. Innoc. in c. Post translationem, de renunciat. Navar. l. 3. Consil. 14. c. 3. Canis. l. 1. summat. tit. 25. Less. c. 34. D. 2. n. 5. Roderic. tom. 1. q. 34. art. 2. & seq. Barb. in c. Cum olim, de privil. Fachin. l. 6. Controv. c. 16. Ever. in Top. loco à Servo ad monachum. Bartol. Fumus v. Monachus n. 5.

II. Illud autem controvertitur, cum de hereditate monacho delatâ agi-

tur, an ipso inscio vel etiam invito monasterium adire possit: si potest, servus censetur monachus, idque iuris civilis Interpretes volant: si non potest, quæ filius erit. Priorem seu affirmativam partem ex c. In presentia, de probas. colligimus, ita ut in tali casu non monachus sed monasterium loco filii sit, & hereditatem accipiat. Abb. n. 16. Felim. n. 39. Decius n. 108. Bartol. Bald. Angel. aliq. plurimi ap. Barb. in c. cit. & Laym. l. 3. Tit. 5. c. 5. n. 7. Ratio est, quia professio paupertatis incapaces reddit ad proprium aliquid sibi comparandum, & omnia monasterio acquiruntur: ac proinde in eo, quod monasterio monachus acquirit, servo comparatur: quoad modum verò acquirendi filiofam. potius, quàm servo assimilatur, l. ult. C. de her. qua liberis. Si filius res sibi delatas non vult acquirere, pater pleno jure eas acquirere potest.

**
*

LII.

DIFFERENTIA 9.

Secundum leges filius hæres retinet unam tantum Falcidiam: I. Iubemus, C. ad Trebell. Secundum Canones verò duas, unam naturæ, & alteram Trebellianicam, c. Raynutius, de testam. Galvan. 9. Canis. 26.

I. Falcidia nomen habet à Falcidio tribunopl. qui invenit, & præscripsit: quarta pars est, quam hæres ex legatis detrahit, quando nimirum tot legata sunt, ut non remaneat hæredi saltem quarta pars bonorum defuncti. Quod conveniens & necessarium videbatur, tum propter hæredes, ne solo nomine ditentur, tum propter ipsum defunctum, ne gravata tot oneribus hæreditas à nemine acceptetur, ff. ad l. Falc. Molin. disp. 213. Fagund. de Contr. l. 6. c. 17. n. 12. Trebellianica sub Trebellio Maximo consule præscripta dicitur: quadrans seu quarta pars hæreditatis est, quam fideicommissio gravatus hæres post aditam hæreditatem sibi retinet, §. Sed quia stipulationes, Instit. de fideicommiss. heredit.

Quod legitimam filiorum attinet, aliqui jure naturæ, aliqui gentium, aliqui humano tantum, sed civili debitam esse contendunt, suis singuli rationibus armati. Meliorum opinio est jure naturæ, vel gentium deberi quoad substantiam, seu rem ipsam: jure humano autem, quoad quotam, seu determinati-

onem, quod verum arbitror. V. Fachin. l. 4. c. 32. Barb. Dist. 1. c. 7. n. 23.

II. His positis jure Canonico filius hæres, & legitimam suam, & Trebellianicam ab hæreditate sibi fideicommissio data retrahit; jus civile verò, unam tantummodo Falcidiam tribuere videtur. Sed rem ipsam, & mentem DD. intuenti nulla discrepantia videbitur. Legitimam enim, quatenus juris naturalis est, nemo tollit, Falcidia verò, seu Trebellianica utroque jure approbatur, ut post alios declarat. Andr. Vallens. l. 3. Parat. tit. 26. §. 4. Nec diversum quid in c. Raynutius definitur, ubi præter legitimam Trebellianica adjudicatur. Nam de legitimâ an deberetur, lis non erat, sed de personâ, quâ repertâ non potuit negari Trebellianica, salvâ auctoritate l. Iubemus, C. ad 3C. Trebell. v. Glos. in c. Raynut. de testam. Covar. ibid. Boer. decis. 156. n. 3. Fachin. l. 4. Controv. c. 32. Gaill. l. 2. obs. 21. n. 5. Bronchorst cent. 3. ass. 67. Gomez. l. 1. Resolut. c. 5. Laym. l. 3. tit. 5. c. 9. Less. c. 19.

Dub. 7.

LIII. DIF-

DIFFERENTIA 10.

Iure civili heres filius non implens voluntatem defuncti privatur hereditate, salva tamen legitima: .fin. C. de fideicom. Auth. Hoc amplius, eod. Iure Canonico autem privatur etiam legitima, c. Silvester II. q. I. c. fin. de voto, & redempt. Bart. 67. Ioan. Bapt. à S.

Blaſio 106.

I. **I**N *Auth. Hoc amplius*, inserta titulo *C. de fideicom.* legitimus: Qui defuncti iudicium lege non representatum monitus à Iudice intra annum non implet; excluditur eo, quod præter debitum naturale percepit ex eodem iudicio. Debitum naturale legitimam vocat, quia quoad substantiam saltem à iure naturali, vel gentium oritur, ut in præced. differentia diximus, nec subtrahi solet, nisi propter ingratitudinem, aliudve enorme crimen. *V. Tholos. 42. c. 33. n. 17.* ubi ita scribit: Iure pontificio ab episcopo interdicitur hereditas cum fructibus, *c. Si heres 6. de testam.* In Gallia nec post annum cadit hereditate, sed sententiæ vel cogitur parere, vel hereditate cedere: quæque sit in hac re praxis, docebit *Benedictus in c. Raynurius, in v. si absque liberis 2. in fideicom. Tract. n. 194.* aliisque ordinariis remediis coercetur audacia.

II. At verò in *c. Licet, de voto, v. hereditatis emolumento priveris*, auocat *Barb.* heredem, qui expressa defuncti iussa non implet intra tempus statutum ipso iure privari emolumento etiam prælegatorum sibi competente ex hereditate,

vel testamento ejusdem defuncti jura *Authent. Hoc amplius.* Quæ quidem regula recipitur etiam iure Canonico in *de rebus, de testam. juncto* sensu plurimum, quos refert *Covarr.* dummodo salva maneat legitima (nisi ultra eam) lita bona accepit) quantumvis onerata præse injuncta pia sint, & ex voto procedente. Factâ verò acceptatione abolutâ tenetur adimplere onus, & obprobatione voti. Ita *Barb.* addens filium regem de quo ibi, potuisse etiam ducem pariter, quem revocavit voluntate à patre abbuisset cum conditione adimplenda voluntatem suam: imo iure succedente in regno Hungariæ, si frater ipsius primogenitus absque liberis decessisset. *Magel. v. Executor, n. 11. Silv. v. Testamentum II. q. 6. & 8. Gomez. l. 1. c. 9. n. 94. Molina disp. 251. Layman l. 3. Tract. 5. n. 13. Vallens. l. 3. tit. 26. s. 8. n. 3. Millia v. Testamentum, n. 17.* qui non de omnibus in testamento dispositis intelligendum esse, sed de legatis, institutionibus ac similibus, item illis, quæ cum addita pœna jubentur. *V. g.* non dederit Titio centum aureos, privatus esto.

LIV.

DIFFERENTIA II.

Iure Canonico heres tenetur ex delicto defuncti, licet ad eum nihil deveniret ex delicto defuncti, c. fin. de sepult. c. In literis, de rapt. secus Iure civili: l. n. C. Ex delicto defuncti, l. In heredem, ff. de calumn. Bartol. 178. Galvan. 12. Canis. 27.

I. Quia sacrorum Canonum finis & scopus est animarum pericula avertere, & salutem procurare, heredes astringit ad satisfaciendum pro damnis iniuste illatis per antecessores. Cum enim illorum bona acceperint commodo suo, convenit illa, quae iniuste comparata sunt, dominis suis restituere. Covarr. l. 3. var. c. 3. n. 8. Navarr. c. 15. n. 25. & c. 18. n. 6. Silv. v. Hered. III. n. 6. Andr. Gail. l. 1. de pace publ. c. 20. n. 21.
Nec omnino Jus civile dissonat, quamvis enim non permittat litem moveri a quocumque damnum passio, ne plus a quo heres infestetur, nihilominus, quia contractus naturaliter ad heredes transeunt, l. Ex depositi, l. Ex contractibus, ff. de oblig. & action. si quid in illis delictum sit, actionem laeso indulget ad recuperandum sibi erepta: ut actionem furtivam quoque, quae ad heredem, licet nihil ex furto perciperit, transit, l. Si pro fure, ff. de condit. furtiva. Similiter, quando lis ob causam delicti antea cum defuncto contestata est, l. un. C. de perpet. & temporal. act. Farinac. in praxi crimin. l. 1. q. 10. n. 60. cum aliis DD. quos magno numero citat.
II. Nota I. quod de solvendis debitis

defuncti ex contractu, vel quasi contractu, dictum est, extendi ad illos quoque, qui non veri heredes, sed heredum loco sunt, & in bonis succedunt, qualis est executor universalis hereditatis, qui bona defuncti in opera pia distribuere debet. Item usufructuarius universalis: pater quoque, qui jure peculii occupat bona defuncti. Monasterium occupans bona religiosi, cui propter professionem incapaci succedit denique sitcus occupans bona confiscata propter delictum, vel bona vacantia decedentis ab intestato sine alio herede. Cardin. Lego diss. 24. sect. 8. n. 23. Tenentur hi ad omnia illa solvenda, ad quae defunctus tenebatur, non excipiendo ipsos principes, & Imperatorem ipsum. Omnes enim antecessorum suorum iustis pactis, & conventionibus obligantur. Boer. decis. 204. n. 41.
Nota 2. Propter delicta patroni, advocati, vel Vice-Domini vindicantium sibi plus in Ecclesiis, quam jura permittunt, cumque occidunt praelatum Ecclesiae, etiam aliis poenis eorum posteror, & heredes affici, c. In quibusd. 12. de poen. Decian. l. 2. c. 22. n. 22. & 33.

Antinomia.

I LV. DIF-

DIFFERENTIA 12.

Iure civili hæres, qui fecit inventarium, non tenetur ultra vires hereditatis.
 l. Scimus, C. de iure delib. *Iure Canonico autem non videtur illa sententia attendi.* c. Si episcopus 10. q. 6. Bartol. 178.

I. **L**egum citata Scimus, de iure deliber. de cilio hæc est: Hæres testamentarius, sive ab intestato sit, sive ex asse, sive ex parte, adire sine inventario hereditatem potest, cuius aditionis ea vis est, ut, qui adit, obnoxius sit creditoribus defuncti, cum ultro adierit. Hinc regulam suam 70. Socinus eruit: Non conficiens inventarium, ultra vires hereditatis tenetur, & alias pœnas subibit, de quibus in *Auth. de hered. & Falcid. §. Quia vero, & l. fin. C. de iure deliber.* In foro conscientie autem tenetur quidem ex delicto, & contractu defuncti, ut in preced. differentia diximus, non tamen ultra vires hereditatis, sive inventarium confecerit, sive non, & sic intelligenda est *Glossa in c. Praesentium, de pignor. c. Literis, de rapt. c. Tua nos, de usur.* Secundum jus Canonicum igitur & conscientiam hæres tenetur ad omnia debita, sive fuerint ex contractu, aut quasi contractu, sive ex maleficio, vel quasi, intellige, cum hereditas sufficit. Alioquin si fecit inventarium, nullo modo tenetur; si vero non fecit, etiam non tenetur in foro conscientie ultra vires hereditatis. Atque ea opinio communis esse

videtur, ut *Ludov. Roman. in Rubr. ff. de acquir. hereditate, & alii multi credunt, ita Socinus.* Causam addit *Mynsig. l. 2. Inst. tit. 19. §. Sed nostra,* quia in foro conscientie non attenditur subtilitas Juris civilis, subrogantis heredem in omnibus & per omnia loca defuncti, sed æquitas solum Juris naturalis, sive divina, quæ neminem ultra accepta gravari permittit.

II. Unde nascitur illa Decisio in *Reg. Iur. 191.* Ex qua persona quæ hereditatem capit, ejus factum præstare debet, id locum non habere in illo hærede, qui inventarium confecit. Nam voluntas testatoris contravenire potest, non præstando illius factum, quando vires hereditatis sunt debiliores. *V. Ioan. Andr. & Panorm. inc. Quia plerique, de iur. iur. l. 25. n. 626. Comitol. l. 4. q. 4. Varinac. in Praxi crim. l. 1. n.*

l. q. 10. cum aliis multis ab eo nominatis. Guido Papa de forma Inventarii n. 16.

* * *

LVI.

DIFFERENTIA 13.

Iure Canonico pro legitima filiorum consequenda revocantur alienata per parentes in fraudem liberorum, etiamsi alienatio facta sit ex causa onerosa, puta, venditionis, vel permutationis, c. Raynottius, de testam. Sed Iure civili revocantur tantum alienata in fraudem ex causa lucrativa: l. omni modo, C. de inoff. donat. l. Non usque adeo, ff. Si à parente quis fuer. manumissus. Ioann. Bapt. à S. Blasio 41.

I. Legitima portio est pars hæreditatis à lege constituta filiis, cum enim testator olim bona sua, seu totam hæreditatem posset aliis relinquere, iure cautum est, ut legitimam hæredibus partem relinqueret, l. *Omni modo, C. de inoff. testam.* Hæc Iure naturali filiis debetur, ut supra in Differ. 9. explicatum est, qui sine causa exhæredari non possunt: illis morenis debetur nepotibus, qui legitimè ex illis nati sunt. Nec gravamen illi per legata aut fideicommissa imponi debet, ut fuse probatur à *Civil. Benedicto in c. Raynottius, v. Reliquit, à n. 28.* Non eadem ubique quantitas, sed pro regionum, aut statutorum varietate varia. Iure communi, quando filii sunt quatuor vel pauciores, tertiam partem habent, cum quinque vel ultra, medietatem, l. *Novissima, C. de inoff. testam.* Juxta morem, & Statuta Orientalis Franciæ nostræ, saltem in Diocesi Herbipolensi legitima filiorum quocunque numero fuerint, duæ tertie bonorum sunt, detractis ex tota massa debitis. *V. Ordinat. p. 167.*

II. Hujus legitimæ subsidio ad vitæ conservationem necessario, ne fraudentur filii, invigilandum sollicitè parentibus est; sed evenit non raro, ut futurorum ignari, aut officii sui immemores in præjudicium filiorum, bona sua alienent: quod si contingat ex causa lucrativa, vel quantumvis onerosa, qualis est venditionis, aut permutationis, alienationem revocari posse usque ad legitimam, ut ea liberis integra maneat ex *c. Raynottius DD.* colligunt. Si autem titulo oneroso facta alienatio est, vendendo aut dissipando bona, tunc, licet regulariter secundum leges revocationi usque ad legitimam non sit locus, possunt tamen filii per officium Judicis ex æquitate petere, ut eis in legitimam, vel pro alimentis aliquam bonorum partem assignet. *Bald. in l. 1. C. Si in fraud. per. licet contrarium teneat in l. Non potest, ff. de adop. Benedictus in c. Raynottius, v. Reliquit, & q. singulari de legitima. Tholos. l. 44. c. 5. Mysing. l. 4. Inst. 115. 6. 5. Item si quis. Azor. II. c. 27. q. 9 Bronchorst Centur. 3. assert. 63.*

I 2 TITV-